

NIEUWSBRIEF

NUMMER **5** januari 2014

HET BEHOUDEN WAARD

Eén van de leukste momenten op deze winterdagen vind ik altijd weer het overvliegen van de ganzen. Iedere ochtend en avond dat feestelijke moment waarop zij de lucht met hun gezellige gegakker vervullen. Als het even kan ga ik buiten staan kijken. Ze zullen mij niet zien, maar wat zien ze wel als ze over ons dorp vliegen? Ze vliegen altijd maar snel over. Niks voor hun gading, waarschijnlijk. Te weinig groen, geen ruimte. Te stedelijk wellicht? Soms voel ik mij net een gans. Ja ja, soms ook even dom, maar ik bedoel nu met mijn behoefte aan groen. Ook mensen hebben dat nodig om te leven. Misschien is het goed dat de ganzen ons dat weer eens laten realiseren. Ook nu het groen even verdwenen lijkt. Om het straks (meer, alle) ruimte te geven. Zó van levensbelang, zó waard te behouden! Nog even, dan trekken de ganzen weer weg. Laten wij hun lessen echter niet vergeten!

Liesbeth Leenman, redactie

“Waarover spraken zij, die velen in de lucht...?”

UIT HET NIEUWS

Woningcorporatie Omnivera maakte vorig jaar oktober bekend dat de huizen in de Oranjebuurt in Boven-Hardinxveld gesloopt gaan worden. De bewoners moeten nu op zoek naar een nieuw onderkomen. Niet iedereen is daar blij mee.

*Oranje heeft de langste tijd geduurd
voor inwoners van een Boven-Hardinxveldse buurt
“t Was een gouden tijd,” zucht een mevrouw,
“ik erger me dan ook groen, geel en blauw.
Als men mij nu maar niet naar een rose buurt stuurt!”*

HIER EN DAAR BOUWEN

De titel van dit artikel doet vermoeden dat het gaat over verspreide bebouwing. Mis! Het gaat over het verschil tussen woningbouw elders en woningbouw in Hardinxveld-Giessendam. Bij ons in het dorp wordt er over het algemeen heel saai gebouwd, positieve uitschieters daargelaten. Gezegd moet worden dat de laatste aanpassing Over Het Spoor met huizen in de ‘jarendertigstijl’ heel goed geslaagd is en een van die uitzonderingen vormt. Wat een paar jaar terug in het eerste stuk van De Blauwe Zoom is verzeen is echter de saaiheid ten top. Relatief klein en met heel erg weinig creativiteit. ‘Je kunt er je kont niet keren en je geest niet in kwijt’. In de gezondheidszorg zouden ze zeggen: de oorzaak van de moderne ziekten.

Elders verrijzen complexen die mooi zijn, passen in zijn omgeving en in de streek en een heleboel woonplezier geven. In de linten in het landschap, zoals in Giessenburg en in Wijngaarden bouwt men appartementencomplexen of wooneenheden in gebouwen die qua contouren volledig passen bij wat er in de omgeving staat. Als je vanuit de verte aan komt rijden denk je een boerderij te zien, als je dichterbij komt blijkt het ineens een complex van woningen te zijn, ook starterswoningen. Met een klein beetje creativiteit zou dat bij ons ook moeten lukken.

Rijtjeswoningen.

Rijtjeshuizen worden ervaren als truttig en benepen. Er is pas een heel mooi boek verschenen van Luuk Kramer, onder de titel Het Rijtjeshuis. Na het lezen daarvan word je kijk op het rijtjeshuis wat positiever. Maar wie het boek leest met kennis van zaken komt er al snel achter dat die ode aan het rijtjeshuis een gelegenheidslofuiting is voor alleen de doorzonwoning uit de jaren zestig, omdat die licht, lucht en ruimte biedt en voor de kinderen vooral het buiten spelen bevordert. Nou dat laatste is anno 2014 ook een achterhaalde zaak. Na schooltijd zitten de kinderen op hun eigen kamer of op de naschoolse opvang te genieten van hun eigen privacy (die ze verder overal moeten ontberen) en vooral van de computerspelletjes, die ze tegelijkertijd aanzetten tot agressief gedrag. Wat een lol! Al die doorzonwoningen worden de laatste jaren vanwege de stijgende temperatuur en via de grote ramen binnendringende zonnewarmte voorzien van airco-installaties. Iets bouwen dat niet functioneert; dat is nog eens echte armoede. En als dan op de daken ook nog zonnepanelen worden geplaatst is de chaos compleet. Welk jaar stond er zojuist? 2014? De crisis is nog lang niet voorbij.

Dick de Jong

Vrije sector- woningen.

HEIKELIGHEDEN

Toen het nieuwe stationsgebouw in 1958 officieel geopend werd, werd er een mooi kunstwerk van J.C. Borsje aan de voorgevel bevestigd. Links van de toegangsdeuren, duidelijk zichtbaar voor alle bezoekers. Een goede 50 jaar later hangt het er nog steeds.

Maar wordt die heg ervoor niet een beetje te hoog?

VERGETEN WOORDEN

Falie

We kennen allemaal de uitdrukking 'iemand op zijn falie geven'. We weten ook allemaal dat we daarmee die ander er van langs geven. Maar daar blijft het dan ook bij. Het verband met die ander op een bepaalde manier bekritisieren (want meer wordt er tegenwoordig niet mee bedoeld) ontgaat je geheel als je de betekenis van het woord falie hoort. Van

oorsprong (de middeleeuwen) was het een in de rouwtijd door vrouwen gedragen zwarte sluierdoek. In de 17^e eeuw droeg de gegoede burgerij die vooral bij een begrafenis. Later kreeg het woord de betekenis van mantel met kap en zonder mouwen, een kapmantel. Men noemde dat ook wel een huik, net zoals de Hardinxveldse drijverschuiten aan de voorkant hadden.

Iemand op zijn falie geven had vroeger een heel wat pittiger betekenis: iemand op zijn gezicht of zijn bovenlijf slaan. Later werd het meer figuurlijk bedoeld en werd het: iemand een uitbrander geven.

De link met het pak slaag wordt iets duidelijker als de herkomst van het woord falie wordt achterhaald. Het woord komt via het Frans uit het Latijn, waar faille een hoofddoek of een lange sluier is. Waar het woord zijn oorsprong precies heeft is niet bekend. In het Noorden van Frankrijk kijken ze daarvoor richting Nederland, terwijl wij op onze beurt dat weer andersom doen. Niemand kan vertellen of het een Frans of een Nederlands woord is.

Er is in de taalwetenschap wel eens een verband gelegd met falen, met name als het gaat om tekort schieten of tekort geschoten zijn. Een daarmee vergelijkbare betekenis is: een opening hebben, aan een kant open zijn.

Het is aardig om in dit verband te kijken naar het oude woord faliekant, een woord dat hier in de streek duidelijk met een dubbele l wordt uitgesproken. Faliekant komt van een scheve kant, een tekort schietende kant. Vroeger gebruikte men faliekant wel om aan te geven dat iets slecht zou aflopen. Je bent ergens faliekant tegen als je er vierkant tegen bent. Mooi toch, die taal...

Dick de Jong

DE VERBEELDING

Een foto van de voormalige Burgemeester de Boerstichting.

En een foto van het kunstwerk, dat er destijds voor stond, en op een dag verdwenen bleek.

OPMERKELIJK

HERRIE IN DE STRAAT

Gelukkig kom je het nog op verschillende plaatsen tegen. Straatwerk dat bestaat uit dunne hardgebakken klinkertjes. Donkerrood tot roodbruin van kleur, iets glimmend. Met elkaar vormen die klinkers een fraaie compositie. Door hun eenvoud is er een pracht van een ensemble ontstaan. Het straalt rust uit en is het mooi door zijn eenvoud. Helaas komt dit straatwerk steeds minder voor. Het is uit de mode. Mede door het ontstaan van allerlei subsidieregels en veiligheidsaspecten zie je tegenwoordig hier en daar de meest verrassende bestrating. Strepen, kleuren, rondingen, drempels en nog veel meer. Het slaat allemaal nergens op. Het zou voor de veiligheid zijn. Het hoort niet en het maakt de situatie in de praktijk niet echt veiliger. Sterker nog: door al die verrommeling in het wegdek wordt je gemakkelijk afgeleid en is het juist minder veilig.

Ouderwetse bestrating

Onlangs reeds ik ergens in een ander deel van Nederland en merkte daar tot mijn genoegen dat in het plaveisel goed was te zien dat de hier ooit aangebrachte snelheid remmende maatregelen en andere onnodige veiligheidsvoorzieningen waren weggehaald en dat het wegdek er weer als een wegdek uitziet. Toeval of niet, ik was onderweg naar het gemeentehuis van de gemeente waar ik dit ontwaarde. Daar was een receptie, waarvoor ik was uitgenodigd. Gewapend met een glaasje bubbels (koolzuurhoudend mineraalwater in een champagneglas) deed ik een poging. Of er wat aan het plaveisel was veranderd, vroeg ik aan een groepje mannen. Nauwelijks raakte het haakje van mijn hengel het water of ik had al beet. Een enthousiaste man, een wethouder zo bleek later, vertelde me dat onderzoek had uitgewezen dat de mentaliteit van de automobilist het aantal verkeersongelukken deed dalen en dat dit nog meer zou kunnen dalen als al die onnodige elementen in het straatwerk zouden verdwijnen.

Dick de Jong.

MET NAME

Home Sweet Home

Oost west, thuis best!

Het naambordje dat het pand Nieuweweg 215 siert, zal bij de meeste inwoners van Hardinxveld-Giessendam wel bekend zijn. 'Home Sweet Home' luidt de intrigerende tekst.

Weinigen zullen echter het verhaal achter deze naamgeving kennen.

Het was de heer Willem Vermeulen, die in de jaren '20/'30 opdracht gaf voor het bouwen van deze woning. Deze was als baggeraar buitenaf werkzaam. Dit

betekende dat hij vaak maandenlang van huis was. De blijdschap om daarna weer naar het dierbare nest terug te keren, uitte hij in de naam van zijn thuis: 'Home Sweet Home'. Het idyllische verhaal heeft echter een wat trieste bijmaak: bij een bedrijfsongeval met een lier verloor de heer Vermeulen de functie van zijn beide benen.

Als gevolg daarvan kon hij zijn 'home' voortaan alleen nog met een rolstoel gebruiken.

MIJN DORP

BIJ DE 'WITTE BRUG'

Wat een rare gewaarwording is het als je in een omgeving waar je vroeger zo vertrouwd was, vrijwel niets meer herkent. Alsof je in een enge droom terecht komt. Het overkwam mij pas toen ik eens in het gebied tussen Peulenstraat-zuid/Plompencamp belandde, zo naast de geluidsschermen van de rijksweg. Via een trap kom je op een paadje; er ligt een griendje, en verderop een speelveld. Toen ik daar zo stond probeerde ik mij via wat punten te oriënteren, maar ook dat lukte niet goed. Uiteindelijk heb ik het maar gegist: zo ongeveer daar moest het huis van mijn oom en tante gestaan hebben, en daar, waar nu de oprit van de rijksweg ligt, zal ongeveer de stoep naar de dijk gelegen hebben. Niets wat er meer aan herinnert. Maar als ik mijn ogen dichtdoe zie ik het allemaal weer haarscherp voor me.

Zicht op de witte boogbrug en Meijwaardstoep vanaf de rijksweg.

Daar waar je de boogbrug (de 'witte brug') de scheiding markeerde tussen Rivierdijk en Peulenstraat (nu -Zuid), lag klem ernaast een stoep naar beneden. Onder aan de stoep kon je linksaf over een soort oprijlaan naar een blok huizen. In één daarvan woonden mijn oom en tante De Keijzer, in het ande-

re echtpaar Meijwaard. Vandaar dat de stoep in de volksmond wel 'de Meijwaardstoep' genoemd werd. Ging je echter onder aan de stoep rechtdoor, dan kwam je op een smal paadje terecht. Eerst voerde dat door een klein bosje (reuze spannend!), daarna liep het parallel aan de rijksweg naar de Nieuweweg. Hele generaties kinderen uit het gebied Nieuweweg/Parallelweg/Sluisweg gingen via dat paadje, de stoep en de boogbrug naar de daarnaast gelegen 'School met den Bijbel'.

Dat was dan ook het enige verkeer wat aan de huizen voorbijging. Wat een vrijheid, wat een speelparadijs! Eerst was er alleen maar weiland en de tuinderij van fa. Meijwaard/de Keijzer rondom. Later werd er begonnen met de aanleg van de Wielwijk. Beiden even leuk en spannend en garant voor uren speelplezier en allerlei avonturen. Verder het genoemde bosje, waar je zo heerlijk griezelen kon bij het-elkaar-bang-maken voor 'kinderlokkers', en waar je dan snel doorheen rende. De enorme meidoornstruiken langs de stoep, waar je je prachtig verstoppen kon, en die in het voorjaar zo heerlijk geurden. En dan de boogbrug. Altijd toch een beetje spannend om over de betonnen platen (ik hoor nog het boenk-a-boenk!) naar de andere kant te lopen. Maar ook een bron van vermaak: eindeloos naar de voorbij zovende auto's zwaaien (of stiekem steentjes naar beneden gooien). Volgens mijn moeder liepen er vroeger jongelui boven over de ronde bogen van de brug heen en weer, maar van zulke waaghalzerij hielden wij ons verre. Wij beleefden onze eigen avonturen!

En nu, nog geen veertig jaar later: weg boogbrug, weg Meijwaardstoep, weg huizen, weg paadje! Maar wat gebleven is zijn de herinneringen! Wie weet ga ik er vannacht weer van dromen. En dat is dan echt geen enge droom!

Liesbeth Leenman.

Wachten op de witte brug tot de koningin voorbijkomt +/- 1973.

STRAATNAMEN

Ooit was Buitendams vol boerenbedrijvigheid met "huis-ter-om-op" een boerderij. Van deze boerencultuur is (helaas) heden ten dage niets meer over. Wat echter er aan herinnert zijn de namen van de straten, die gelegen zijn in het gebied waar vroeger de boer en zijn knecht de koeien molken en het hooi van het land haalden: "Giessendam-West", in de volksmond ook wel "Westwijk". In deze rubriek een straatnaam uit- en toegelicht . Deze keer: Weideveld.

In feite is deze benaming een contaminatie, omdat 'weide' (ontleend aan weiland of wei) en 'veld' toch dezelfde betekenis hebben. Het woord weide is afkomstig van het oud hollandse woord 'weida', dat een bredere betekenis heeft. Men verstaat er niet alleen het weiland onder, maar ook voedsel en jacht. Met enige fantasie zien wij jagers rondsluipen in het veenachtig gebied rond de nederzetting, waar eeuwen later ons dorp verrijzen zal. Met nuchtere hedendaagse opmerkzaamheid zien wij nu slechts nog auto's voortjagen over het Weideveld. De naam is slechts nog een idylle.

Lang verleden tijd.

INDUSTRIEEL ERFGOED **ONDER ARCHITECTUUR GEBOUWD: RESTAURANT KAMPANJE**

In de naoorlogse jaren wordt hard gewerkt aan de wederopbouw van Nederland. Elke stad, elk dorp en elk bedrijf wil dat ons land er bovenop komt. Er is niet alleen materiële schade, er is vooral sprake van emotionele schade. Economisch is Nederland een puinhoop en op sociaal terrein is er behoefte aan

alles. De rooms-rode kabinetten onder leiding van Willem Drees brengen veel verbetering. In 1947 wordt het Marshallplan gelanceerd, wat veel financiële hulp biedt. In de eerste jaren wordt veel vooruitgang geboekt, maar de gevolgen van de oorlog zijn nog dagelijks merkbaar. Naarmate de jaren vorderen gaat dit steeds meer veranderen. Ook in de dorpen Hardinxveld en Giessendam is dit goed te merken.

De grootste werkgever in Hardinxveld is Scheepswerf De Merwede. Dit bedrijf heeft in de jaren van slapte, als het aantal opdrachten afneemt, gebruikt voor een interne ontwikkeling. Met tussenpozen van goed gevulde orderportefeuilles heeft die tijd in feite geduurd van midden jaren dertig tot aan het einde van de Tweede Wereldoorlog. Directie en stafmedewerkers gebruiken 'de lege tijd' om na te denken over technische en organisatorische vraagstukken en zich te bezinnen op doelmatigheid en technische verbetering. Zo komen er allerlei nieuwe voorzieningen, zoals een eigen machinefabriek en richt men zich steeds meer toe op lassen, dat uiteindelijk het nog volop in gebruik zijnde klinken zal gaan vervangen.

Restaurant Kampanje.

Doordat in de oorlog tal van schepen zijn vernietigd is er wereldwijd een grote behoefte aan nieuwe schepen. Door de genoemde innovatie kan de werf direct aan de slag en blijkt het bedrijf een sterke concurrent. Er worden rivierschepen, maar vooral ook veel zeeschepen gebouwd, voor binnenlandse en buitenlandse (Joegoslavië, Finland, Israël) reders. Intussen is ook het eerste schip gereed voor de

Oranjelijn, een bekende scheepvaartverbinding met Canada, onderhouden door Rederij Veder.

De in 1902 als 'Langeveld & Van Vliet – Scheepswerf De Merwede' opgerichte werf zou in 1952 haar vijftigjarige bestaan vieren. De officiële naam van de werf is dan 'Scheepswerf en Machinefabriek De Merwede – v/h Van Vliet & Co'. De werfdirectie besluit ter gelegenheid van dit jubileum voor het voltallige personeel onder meer een jubileumavond te organiseren. Maar in de directe omgeving van de werf is hiervoor geen locatie beschikbaar. Er wordt met inzet van veel autobussen uitgeweken naar de Rotterdamse diergaarde Blijdorp, waar de Rivierahal wordt afgehuurd voor een daverende feestavond. Het ongemak dat in de directe omgeving geen geschikte ruimte te vinden is en de wens om iets te doen voor de plaatselijke bevolking is aanleiding voor de bouw van een verenigingsgebouw dat de werfdirectie wil 'schenken' aan de bevolking van Hardinxveld en omgeving. Waaraan hierbij wordt gedacht blijkt uit de statuten van speciaal voor dit nieuwe gebouw opgerichte stichting: 'het bevorderen van de sociale, geestelijke en lichamelijke ontwikkeling en ontspanning van de bevolking van Hardinxveld en omstreken in het algemeen en van het personeel werkzaam op De Merwede in het bijzonder'. De gedachte hierachter is ook dat het iets moet zijn van blijvende waarde, volledig passend in de geest van die tijd. De gedachte om een monument op te richten wordt afgedaan met de woorden dat dit alleen ter verfraaiing dient.

De naam van het nieuwe complex is 'Werf Merwedestichting', een naam die jaren zal voortleven en in de volksmond wordt verkort tot 'Merwedestichting' of 'Merwestichting'. De werf schenkt het benodigde kapitaal en er wordt een architect aangetrokken in de persoon van de Rotterdammer Sybold van Ravesteyn, thans bekend van zijn ontwerpen voor Diergaarde Blijdorp (mogelijk is dit 'de link' dat hij werd aangezocht het verenigingsgebouw te ontwerpen), het inmiddels al weer gesloopte Centraal Station in Rotterdam, het Dordrechtse Kantoorgebouw 'Holland van 1859', wat thans wordt omgebouwd tot Nationaal Onderwijsmuseum en belangrijke verbouwingen van het eveneens Dordtse Kunstmin. Eind 1952 vindt er een inschrijving plaats en de bouw wordt gegund aan de plaatselijke aannemer

M. Stout. In een 'korte omschrijving' lezen we dat het gebouw bestaat uit 'een verenigingslokaal met vestiaires, toiletten, buffet met zeer eenvoudig toneel, waarbij twee kleedkamers, wc en bergingen. Voor de conciërge, tevens kastelein, is een dienstwoning opgenomen. Aan de west- en noordzijde bestaat gelegenheid tot berging van rijwielen. (...) Het Verenigingslokaal is bestemd voor recreatie in de meest uitgebreide zin. Bij toneelvoorstellingen en dergelijke zijn er voor 350 personen zitplaatsen aanwezig. De gevels zijn van geelgrijze waalsteen, het dak gedekt met bruine genuanceerde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. De ramen van het Verenigingslokaal zijn van staal.

Reeds in juni 1953 vindt de officiële opening plaats met drie aaneensluitende feestavonden. Kort daarop worden nog twee problemen opgelost. De vloer van het achterste deel van de zaal wordt verhoogd, omdat door de lengte van de zaal van daaruit te weinig zicht is op het toneel en de stoelen worden vervangen omdat de eerste versie te weinig zitcomfort oplevert.

Daarmee heeft het dorp er een vermaarde locatie bij, waar veel activiteiten plaatsvinden. Ook als bioscoop deed het gebouw het goed. De belangrijkste functie is nog wel dat er een plaats is ontstaan voor de sociale contacten, die in de naoorlogse jaren een heel andere vorm zijn gaan aannemen dan eerder gebruikelijk is. Het gebouw heeft nog veel meer functies. Niet in de laatste plaats is het een voor die tijd in het dorp een architectonisch hoogstandje, wat aan het woonhuis nog goed te zien is. Ook het exterieur van de zaal aan de zuidkant heeft nog de uitstraling van weleer.

De rest van het gebouw is in de loop der tijd aangepast aan de zich ontwikkelende behoefte. Nadat er al geruime tijd allerlei gedachten en plannen zijn geuit begint het stichtingsbestuur begin 1965 met de uitwerking hiervan. Er moet een restaurant bij komen. Aannemingsbedrijf M. Stout krijgt de opdracht om tussen de Giessen en het bestaande gebouw een nieuwe vleugel te bouwen. Deze wordt voorzien van een plat dak, want, zoals men optimistisch stelt, dan kan er altijd nog een verdieping worden opgezet. In de nieuwe vleugel komen naast een restaurant met restaurantkeuken uitgebreide toiletvoorzieningen en een op de bestaande bebouwing aansluitende foyer.

De ter gelegenheid van de opening (7 mei 1966) van het café-restaurant, zoals de officiële benaming dan is, door het gemeentebestuur van Hardinxveld-Giessendam geschonken buitenklok is intussen onder de slopershamer geveld.

De huidige vorm en entourage van Restaurant Kampanje is ontstaan nadat er ter aanpassing aan de tijd opnieuw nieuw- en verbouwingen hebben plaatsgevonden. Maar het oude gedeelte blijft een mooi gebouw.

Uit: Scheepswerf De Merwede 1902-2002 – Dick de Jong

DE SEIZOENEN DOOR

Boom en heg nu nog dor en kaal: het is winter!

Tussen het dorre hout toch al de eerste voorjaarsbodem!

Spectaculaire zonsondergang aan het einde van een wintermiddag.

Secretariaat: Kerkweg 72, 3371 AG Hardinxveld-Giessendam
www.dorpsbehoudhg.nl info@dorpsbehoud.nl

Knotwilgen langs het spoor met 'nieuwe coupe'.

WILT U DE NIEUWSBRIEF OOK GRATIS ONTVANGEN?

STUUR UW E-MAILADRES NAAR

INFO@DORPSBEHOUD.NL

COLOFON

Redactie : Liesbeth Leenman
Tekst : Liesbeth Leenman en Dick de Jong
Foto's : Ewoud Klop, Liesbeth Leenman en anderen
Fotobewerking : Ewoud Klop